

Partneralimentatie, levensverzekering of toch niet?

M. VAN MEURS & M. NIEUWENDIJK¹

1. Inleiding

Als mensen gaan trouwen (of een geregistreerd partnerschap aangaan) beloven ze, bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, getrouw alle plichten te zullen vervullen die door de Wet aan de huwelijkse staat worden verbonden.² Wat die plichten precies inhouden is voor de meeste mensen onbekend, maar dat zij voor elkaar moeten zorgen volgt vaak al uit de verbintenis die zij aangaan. De rechten en plichten zijn opgenomen in de wet in artikel 1:81 e.v. BW en houden in ieder geval in dat de echtgenoten elkaar het nodige moeten verschaffen. Zolang de relatie goed loopt is dit voor de meeste mensen vanzelfsprekend en doen zij dit met liefde. Dit verandert zodra de relatie eindigt.

Echtscheiding is, of we het nu leuk vinden of niet, niet meer weg te denken uit onze maatschappij.³ Een veelbesproken onderwerp bij echtscheiding is de alimentatie. Als mensen uit elkaar gaan is er in zijn algemeenheid nog wel bereidheid om bij te dragen in de kosten van de kinderen. Voor de kosten van het levensonderhoud van de ex-echtgenoot ligt dat vaak toch anders. In dit artikel gaan wij verder in op het fenomeen partneralimentatie. Hoelang moeten mensen elkaar nog het nodige verschaffen en daardoor blijven profiteren van het hogere inkomen van de ex-echtgenoot? De verbintenis om elkaar te onderhouden loopt door nadat het huwelijk is geëindigd. Dit noemt men ook wel de lotsverbondenheid en vormt de grondslag voor de partneralimentatie.

Is deze grondslag nog wel van deze tijd en moeten mensen niet na het eindigen van hun huwelijk voor zichzelf kunnen zorgen? Al vanaf 1970 zijn er deskundigen die menen dat de grondslag voor de verplichting tot de betaling van partneralimentatie zou moeten liggen in de huwelijks gerelateerde vermindering van verdien capaciteit en niet in de lotsverbondenheid, zoals dat nu het geval is. De wetgever heeft op deze maatschappelijke ontwikkelingen willen inspelen en heeft in 2015 is een wetsvoorstel gedaan waarin de grondslag voor de partneralimentatie niet meer zou liggen in de zogenaamde lotsverbondenheid, maar inderdaad een compensatoir karakter zou hebben. Het recht op partneralimentatie wordt een uitzondering, en geen algemeen, laat staan levenslange onderhoudsplicht – de levenslange onderhoudsplicht werd in 1994 afgeschaft – van de ene echtgenoot voor de andere.

Het doel van voornoemd wetsvoorstel is om met name het leerstuk rondom de partneralimentatie in de toekomst eerlijker, simpeler en korter wordt dan nu. Na de op 14 maart 2017 ingediende nota van wijziging, bleef het lange tijd stil rondom het wetsvoorstel. Tot op 11 juni 2018 een nota van wijziging kwam, waarin feitelijk alleen de duur van de partneralimentatie wordt aangepast.

---

1 Manon van Meurs en Mirjam Nieuwendijk zijn beiden familierecht advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten.

2 Artikel 1:67 lid 1 BW.

3 Onder echtscheidingen wordt in deze bijdrage tevens verstaan ontbindingen van het geregistreerd partnerschap. Beide rechtsfiguren hebben dezelfde juridische gevolgen met betrekking tot de partneralimentatie.

De vraag die wij ons stellen is of het wetsvoorstel zoals dat er nu in gewijzigde vorm (dat van 2017 en de meeste recente van 2018) ligt, nog wel iets toevoegt aan de huidige rechtsp praktijk. Zijn rechters niet al zo ingespeeld op de ontwikkelingen in de samenleving dat met creatieve toepassing van de wet voldoende aan deze ontwikkelingen tegemoet wordt gekomen?

1.1. *Cijfers*

Het aantal echtscheidingen is in de afgelopen jaren zowel relatief als absoluut gestegen. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) blijkt dat 39% van de huwelijken eindigt in echtscheiding. De gemiddelde huwelijksduur is toegenomen van 12,7 jaar naar 15 jaar. De gemiddelde leeftijd waarop partners gaan scheiden is sinds 1990 ook hoger geworden en verschoven van 37 jaar naar 44 jaar.

Tabel: Huwelijksontbindingen door echtscheiding

	1990	1995	2000	2005	2010	2014	2015	2016
Huwelijksontbindingen door echtscheiding	28 419	34 170	34 650	31 905	32 544	35 409	34 232	33 414
Echtscheidingen (aantal)								
Echtscheidingen (per 1 000 inwoners)	1,90	2,21	2,18	1,95	1,96	2,10	2,02	1,96
Echtscheidingen (per 1 000 echtparen)	8,1	9,7	9,8	9,1	9,5	10,4	10,1	9,9
Gemiddelde huwelijksduur bij echtsch. (jaar)	12,7	12,2	12,9	13,8	14,4	14,8	14,8	15,0
Totaal echtscheidingspercentage (%)	28,1	31,7	33,9	33,4	36,2	40,1	39,6	39,1
Gemiddelde leeftijd mannen (jaar)	40,1	40,4	41,9	43,7	45,6	46,7	46,9	47,3
Gemiddelde leeftijd vrouwen (jaar)	37,2	37,7	39,0	40,7	42,5	43,5	43,7	44,0

Bron: CBS 13 april 2018

Het CBS heeft daarbij ook onderzocht in hoeveel gevallen er partneralimentatie werd toegewezen. Daarin is een afname te zien.

In totaal werd er in 2013 in 17,3% van de echtscheidingszaken een partneralimentatieverplichting vastgesteld. Een alimentatieverplichting van de vrouw aan de man komt in 1,1% van de echtscheidingen voor. De afgelopen jaren is de hoogte van de alimentatiebijdragen toegenomen, dit is mede te verklaren door het feit dat mensen gemiddeld op latere leeftijd scheiden en dus zelf een hoger inkomen genieten. Zij hebben dan minder behoefte aan een bijdrage van de ex-partner. De gemiddelde partneralimentatie bedroeg in 2013 € 980 per maand.

Tabel: hoogte alimentatiebedragen

Procedures met partneralimentatie	450	500	540	600	650	650	600
Partneralimentatie (mediaan) (euro)							
Partneralimentatie (gemiddelde) (euro)	715	795	825	885	1 035	985	980

Bron: CBS 13 april 2018

Uit deze cijfers kan worden afgeleid dat partneralimentatie nog steeds een belangrijk onderwerp is tijdens een echtscheidingsprocedure en bovendien ook een gevoelig onderwerp.

2. **Huidige Wetgeving**

2.1. *Algemeen*

De verplichting om te blijven bijdragen in het onderhoud van de ander vloeit voort uit de verplichting die er is tijdens het huwelijk om elkaar het nodige te verschaffen. Als grond-

slag voor de alimentatieverplichting geldt de lotsverbondenheid, waarover de Hoge Raad meerdere keren heeft overwogen dat de onderhoudsverplichting tussen gewezen echtgenoten haar rechtsgrond vindt ‘in de levensgemeenschap zoals die door het huwelijk is geschapen, welke gemeenschap in de onderhoudsplicht haar werking behoudt ook al wordt de huwelijksband gestaakt.’⁴ Dit wordt in de literatuur ook wel de primaire grondslag genoemd: “de door het huwelijk aanwezige nauwe persoonlijke lotsverbondenheid van de echtgenoten.”⁵ Het hangt vervolgens van de concrete omstandigheden na de ontbinding van het huwelijk af of ten laste van de ene echtgenoot aan de andere echtgenoot daadwerkelijk een onderhoudsbijdrage moet worden toegekend.⁶

In de literatuur wordt als tweede grondslag voor de alimentatieplicht genoemd: compensatie voor de gedurende het huwelijk als gevolg van de tijdens het huwelijk gemaakte keuzes ontstane verlies aan verdien capaciteit.⁷ Deze wordt niet gevolgd in de huidige jurisprudentie.

In artikelen 1:157 t/m 1:160 BW staan de belangrijkste regels over de partneralimentatie. Artikel 1:157 lid 1 BW bepaalt dat de rechter bij de echtscheidingsbeschikking of bij latere uitspraak aan de echtgenoot die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft, noch zich in redelijkheid kan verwerven, op diens verzoek ten laste van de andere echtgenoot een uitkering tot levensonderhoud kan toekennen.

2.2. *Hoe lang heeft iemand recht op partneralimentatie?*

Er is op dit moment een wettelijk recht op partneralimentatie gedurende twaalf jaar nadat het huwelijk is ontbonden (artikel 1:157 lid 4 BW). De termijn is beperkter indien het huwelijk korter heeft geduurd dan 5 jaar én er uit het huwelijk geen minderjarige kinderen zijn geboren. In dat geval is de onderhoudsverplichting gelijk aan de duur van het huwelijk.

De periode van twaalf jaar is erop gericht om degene die de alimentatie ontvangt de gelegenheid te bieden om weer in zijn of haar eigen kosten van levensonderhoud te voorzien. In zeer uitzonderlijke gevallen kan deze termijn door de rechter worden verlengd. Ook kan een rechter het recht op partneralimentatie (praktisch) definitief doen eindigen voordat de genoemde periode van twaalf jaar is verstreken. Artikel 1:157 lid 3 BW voorziet in de mogelijkheid om de duur van het bestaan van een alimentatieverplichting tot een bepaalde termijn te verkorten. Met het verstrijken van deze termijn eindigt de alimentatieverplichting. Dit brengt mee dat na die termijn – afgezien van het in artikel 1:401 lid 2 BW bepaalde⁸ – in het geheel geen alimentatie meer kan worden gevorderd. Dit noemt men limitering van de partneralimentatie.

In het algemeen is vaststelling van partneralimentatie voor een kortere dan de wettelijke termijn van twaalf jaar redelijk, indien met voldoende zekerheid en op goede gronden mag worden verwacht dat de onderhoudsgerechtigde na afloop van de voor de partneralimentatie

4 Zie onder meer HR 28 september 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC6056, NJ 1978/432, m.nt E.A.A. Luijten; HR 9 februari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AA9900, NJ 2001/216 m.nt. S.F.M. Wortmann en HR 1 februari 2001, ECLI:NL:HR:2002:AD6632, NJ 2002/171.

5 Asser/De Boer, Kolkman & Salomons, 1-II 2016/633.

6 HR 9 februari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AA9900, NJ 2001/216, m.nt. S.F.M. Wortmann.

7 Zie over de rechtsgronden van partneralimentatie uitvoerig N.D. Spalter, Grondslagen van partneralimentatie (diss. Amsterdam VU), 2013, en Asser/De Boer, Kolkman & Salomons, 1-II 2016/633 en 634, met verdere verwijzing naar literatuur.

8 De termijn kan worden gewijzigd in geval van zo ingrijpende wijziging van omstandigheden dat ongewijzigde handhaving van de termijn naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet van de verzoeker kan worden gevergd.

bepaalde termijn op voor hem/haar passende wijze in zijn/haar eigen levensonderhoud zal kunnen voorzien. Bij een dergelijke limitering kan er alleen onder uitzonderlijke omstandigheden een verlenging van de termijn plaatsvinden. Rechters moeten een dergelijke beslissing ook goed motiveren, nu dit erg ingrijpend is voor degene die de bijdrage ontvangt. Voor degene die verzoekt om limitering geldt ook een zware stelplicht. Als het verzoek wordt gevolgd, moet het goed gemotiveerd worden in verband met de ingrijpende gevolgen.

Dit is anders dan een nihilstelling van de partneralimentatie, welke beslissing op de in de wet voorziene gronden voor wijziging vatbaar is. Een nihilstelling houdt in dat de alimentatieplichtige geen bijdrage meer hoeft te betalen. De onderhoudsverplichting duurt dan wel voort. Indien de ontvanger van de alimentatie kan aantonen dat hij of zij nog behoefte aan een bijdrage dan kan deze dus nog steeds gevraagd worden.

2.3. *Vaststelling van de hoogte van de bijdrage*

Als maatstaf ter bepaling van de partneralimentatie gelden behoeftigheid, behoefte, draagkracht en factoren van niet-financiële aard. Het startpunt is altijd de behoefte. Hoeveel heeft iemand nodig om in zijn eigen levensonderhoud te kunnen blijven voorzien na het eindigen van het huwelijk? Dit levert in de praktijk al vaak de nodige discussie op. Moet er uit worden gegaan van de inkomsten tijdens het huwelijk en de bijbehorende lasten of moet worden gekeken naar de lasten die er zijn na het eindigen van het huwelijk? Daarbij spelen de ontwikkelingen in de maatschappij ook een belangrijke rol. Vroeger was het volstrekt normaal dat als mensen kinderen kregen, de vrouw stopte met werken om voor de kinderen te zorgen. Tegenwoordig is dat niet meer zo vanzelfsprekend.

2.4. *Ontwikkelingen in de maatschappij*

In de afgelopen jaren is de opvatting over de zelfstandigheid van beide partners, de (nagenoeg) gelijke kansen op de arbeidsmarkt en de bestaande scholings- en opleidingsmogelijkheden veranderd. Toch blijkt dat in veel relaties er nog steeds sprake is van traditioneel rollenpatroon.

Uit onderzoek van het CBS blijkt dat bij heteroseksuele paren (in 2015 1,2 miljoen (echt)paren met minderjarige kinderen) in 58% van de relaties de man voltijd werkt en de vrouw deeltijd.⁹ Vrouwen nemen nog steeds een groter aandeel voor hun rekening daar waar het gaat om de verzorging van de kinderen, maar ook voor de huishoudelijke taken. Het idee dat beide partners dus zelfstandig(er) zijn dan vroeger komt daarmee niet tot uitdrukking in de rolverdeling binnen relaties. Overigens is het wel zo dat dat het model waarbij een van beide partners (meestal de vrouw) helemaal niet werkt, minder voorkomt. In 2005 was dit nog 25% en in 2015 was dat 18%.

Ook na de echtscheiding is het vaak zo dat het grootste deel van de zorg bij een van beide ouders komt te liggen. Volgens de meest recente cijfers¹⁰ komt in Nederland bij (nog maar) een op de vijf scheidingen co-ouderschap voor. De wet¹¹ bevat in artikel 1:247 lid 4 BW wel het uitgangspunt dat het kind na ontbinding van het huwelijk recht heeft op een gelijkwaardige opvoeding door beide ouders. Als een van beide ouders meer zorg voor zijn of haar rekening neemt, heeft dat ook tot gevolg dat die vaak niet volledig kan deelnemen aan het arbeidsproces.

9 Sociaal en Cultureel Planbureau voor de Statistiek, Emancipatiemonitor 2016, Den Haag, p. 87.

10 WODC 2011 scheiding en ouderschap, verwijzing naar onderzoek door Spruijt en Kosmos uit 2010.

11 Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding van 27 november 2008, *Stb.* 2009, 500.

Dat maakt dat het nog steeds noodzakelijk is dat er een mogelijkheid blijft waarbij er van de ex-echtgenoot een bijdrage in het levensonderhoud kan worden gevraagd.

2.5. *Wijze van berekening van de partneralimentatie*

2.5.1. *Behoeft*

Maar de vraag is, wat is een reëel bedrag? Dient te worden aangesloten bij het inkomen dat de ex-echtgenoot misloopt die wellicht meer zorgdraagt voor de opvoeding en verzorging voor de kinderen of wordt aangesloten bij het gezamenlijk inkomen van de beide partners tijdens het huwelijk?

Op dit moment is het zo dat de behoefte wordt gerelateerd aan de mate van welstand zoals die er was tijdens het huwelijk.¹² Daarbij is in de loop der jaren een vuistregel ontwikkeld, genaamd de hofnorm, waarbij als uitgangspunt voor de vaststelling van de netto behoefte geldt dat deze 60% bedraagt van het gezamenlijk netto besteedbaar inkomen minus de kosten van de kinderen. Een klein – misschien enigszins clichématig – rekenvoorbeeld ter toelichting. Man en vrouw hebben beide inkomen. De man werkt fulltime en verdient € 4.500 netto (inclusief vakantiegeld). De vrouw werkt parttime drie dagen en verdient € 1.500 netto (inclusief vakantiegeld). Samen hebben zij twee kinderen van vier en zes jaar. De berekening is dan globaal als volgt:

Inkomen man	€ 4.500
Inkomen vrouw	€ 1.500
Totaal	€ 6.000
Kosten kinderen -/-	€ 1.450
Resteert	€ 4.550
Behoeft 60% =	€ 2.730

Gelet op het eigen inkomen van de vrouw en haar behoefte, heeft zij dus een tekort van € 1.230 netto per maand. Dit is haar zogenaamde behoeftigheid aan een bijdrage in haar levensonderhoud. Een aanvullende vraag is of de vrouw in dit geval, in redelijkheid, een aanvullend inkomen kan verwerven om volledig of voor een groter bedrag in haar eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. Daarbij spelen allerlei factoren een rol, zoals de verdeling van de zorg van de kinderen, leeftijd van de kinderen, leeftijd en gezondheid van de vrouw etc.

Een vaak toegepast alternatief is dat de degene die de bijdrage wil ontvangen moet onderbouwen hoeveel hij of zij nodig heeft om van te leven na de echtscheiding. In de jurisprudentie is een tendens te zien waarbij, als de behoefte op basis van de hofnorm betwist wordt, dit als uitgangspunt geldt.

2.5.2. *Draagkracht*

Als de behoefte dan is vastgesteld, moet er een berekening worden gemaakt waaruit blijkt of er draagkracht is aan de zijde van (in dit voorbeeld) de man om bij te dragen in het onderhoud van de vrouw. Daarbij gaat de onderhoudsverplichting voor de kinderen wel voor op die van de vrouw. Er is een rangorde vastgesteld in de wet (artikel 1:400 lid 1 BW).

In het huidige systeem wordt bij de berekening van de draagkracht uitgegaan van het netto besteedbaar maandinkomen van de man. Daar gaan bij de berekening van de partneralimentatie naast de bijstandsnorm voor een alleenstaande de daadwerkelijke lasten vanaf, zoals

¹² Zie bijvoorbeeld HR 12 februari 1988, *NJ* 1988, 945

woonlasten, maar ook aflossingen op huwelijkse schulden en premies voor bijvoorbeeld lijfrenteverzekeringen. De Hoge Raad heeft al in 1987 bepaald dat bij de vaststelling van de draagkracht in beginsel alle lasten en schulden van invloed zijn.¹³ De meeste rechters vallen daarbij terug op het Rapport *Alimentatienormen* (hierna: ‘Tremarapport’). Dit Tremarapport is voor het eerst opgesteld in 1979 en geeft richtlijnen over de wijze waarop onder andere behoefte en draagkracht kan worden berekend. Het reikt te ver om daar nu uitvoerig op in te gaan.

2.5.3. *Jusvergelijking*

Bij een berekening van de hoogte van de partneralimentatie wordt ook altijd een zogenaamde ‘jusvergelijking’ gemaakt. In dat geval wordt de financiële situatie van partijen vergeleken en wordt een vergelijking gemaakt naar inkomen en lasten en de vrije ruimte die iemand dan overhoudt. Deze vrije ruimte, de jus, dient bij degene die de alimentatie ontvangt, niet groter te zijn dan degene die de alimentatie moet betalen. Oftewel, de persoon die alimentatie ontvangt mag uiteindelijk niet in een betere financiële positie komen dan de persoon die de alimentatie betaalt.¹⁴ Bij die vergelijking worden ook de daadwerkelijke lasten van partijen ingevuld om te zien wie wat netto overhoudt om te besteden aan luxeproducten. Een jusvergelijking kan ertoe leiden dat de onderhoudsbijdrage, ongeacht een hogere draagkracht, lager wordt vastgesteld.

2.6. *Contractsvrijheid*

Partijen mogen bij het eindigen van het huwelijk ook afspraken maken over de partneralimentatie. Daarbij kan afgesproken worden dat iemand geen aanspraak maakt op een bijdrage, ook als hij of zij daar misschien wel behoefte aan heeft. Dit heet een nihilbeding. Daarbij hebben partijen veel vrijheid en kunnen zij ook een zogenaamd niet-wijzigingsbeding opnemen (artikel 1:159 BW). Dit houdt in dat de afspraak over de partneralimentatie niet gewijzigd kan worden, tenzij er sprake is van een zo ingrijpende wijziging van omstandigheden, dat de verzoeker naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet langer aan het beding mag worden gehouden (artikel 1:159 lid 3 BW). Van een dergelijke situatie is zelden of nooit sprake.

Daarbij kan in een alimentatieovereenkomst ook een afwijkende afspraak worden gemaakt over de termijn van de te betalen partneralimentatie. Er is dan veel meer ruimte voor maatwerk en bijvoorbeeld ook regelingen hoe om moet worden gegaan met een toename van het eigen inkomen van degene die de alimentatie ontvangt.

Opvallend is daarbij dat partijen aan het einde van het huwelijk volledige contractsvrijheid hebben daar waar het gaat om de partneralimentatie. Echter, bij het opstellen van huwelijkse voorwaarden mag partneralimentatie niet op voorhand worden uitgesloten. Een dergelijke afspraak is in dat geval nietig op grond van artikel 1:400 lid 2 BW.

2.7. *Nieuwe partners*

Bij de vaststelling van partneralimentatie kunnen de gemoederen hoog oplopen, maar zodra er een nieuwe partner in het spel komt zorgt dat vaak voor nog meer olie op het vuur. In de wet is opgenomen dat de partneralimentatie eindigt als men opnieuw in het huwelijk treedt (of een geregistreerd partnerschap aangaat) danwel is gaan samenleven met een ander als waren zij gehuwd (artikel 1:160 BW).

---

¹³ HR 17 maart 2000, NJ 2000, 313

¹⁴ Paragraaf 5.3 van het Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie januari 2018.

Als een ex-echtgenoot een nieuw huwelijk is aangegaan, is dat makkelijk vast te stellen door een uittreksel op te vragen bij de burgerlijke stand. Maar als mensen gaan samenwonen is dat vaak moeilijk aan te tonen en daarbij moet dan ook de aanvullende voorwaarde zijn vervuld, dat er sprake is van samenleven alsof men gehuwd is. In de jurisprudentie is bepaald dat aan vijf voorwaarden moet zijn voldaan om een geldig beroep te kunnen doen op deze beëindigingsgrond. Er moet sprake zijn van een affectieve relatie (1), partijen moeten samenwonen (2), de relatie moet duurzaam zijn (3), partijen moeten elkaar wederzijds verzorgen (4) en partijen moeten een gemeenschappelijke huishouding voeren (5).

De bewijslast rust op degene die het verzoek indient en vraagt om de beëindiging van de onderhoudsplicht. Dat is lastig. Er zijn veel uitspraken te vinden waarbij mensen een privé-detective inschakelen om het noodzakelijke bewijs te leveren. Vooral relaties waarbij de indruk bestaat dat partijen zich niet op één adres inschrijven om te voorkomen dat de partneralimentatie wegvalt, leveren vaak veel frustraties op. Hier is dan ook veel jurisprudentie over te vinden. Het reikt te ver om dat in dit artikel verder te bespreken.

3. Nieuwe wetgeving

3.1. *Algemeen*

Op 19 juni 2015 is er een initiatiefwetsvoorstel met nummer 34231 ingediend door de Kamerleden Van Oosten, Recourt en Bernds-Jansen tot wijziging van Boek 1 BW en enige andere wetten in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie) (hierna: ‘het wetsvoorstel’). Het idee achter dit voorstel is dat het huidige systeem niet meer correspondeert met de tijd waarin wij leven. Daarbij is er in eerste instantie voor gekozen om de grondslag voor de partneralimentatie te wijzigen. De initiatiefnemers gingen uit van het model waarbij er pas recht op partneralimentatie is, als er als gevolg van de keuzes die partijen tijdens het huwelijk hebben gemaakt, sprake is van verlies van verdien capaciteit bij een van de partners omdat er een achterstand is ontstaan op de arbeidsmarkt. Het idee is dat na het eindigen van de relatie beide partijen weer moeten terugkeren op de arbeidsmarkt. Partneralimentatie zou in dat geval meer uitzondering dan regel moeten zijn. Er wordt dan dus aangesloten bij de tweede grondslag in de literatuur als nieuwe rechtsgrond voor partneralimentatie.¹⁵

Het idee was om de berekening van partneralimentatie te vereenvoudigen en ook met name om de termijnen te verkorten, uitgaande van de gedachte dat eenieder na de echtscheiding in zijn eigen levensonderhoud moet gaan voorzien. Het eerste voorstel waarbij deze uitgangspunten waren opgenomen leidde tot veel ophef en zorgen in den lande.

Op 22 april 2016 is er een advies gekomen van de Afdeling Advisering van de Raad van State (hierna: ‘Afdeling’). Initiatiefnemers hebben op de adviezen gereageerd op 8 september 2016.¹⁶ Na de kritische opmerkingen die over het wetsvoorstel zijn gemaakt door de Afdeling hebben de initiatiefnemers besloten ‘de huidige grondslag van voortdurende solidariteit c.q. lotsverbondenheid’ voor partneralimentatie te handhaven.¹⁷

De Afdeling heeft in haar advies aangegeven dat er weliswaar een verschuiving is waar te nemen in de rolverdeling binnen het gezin, maar dat het in het merendeel van de situaties

¹⁵ *Kamerstukken II 2014/15, 34231, nr. 3, p. 6 en 7 (memorie van toelichting).*

¹⁶ *Kamerstukken II 2015/16, 34231, nr 5.*

¹⁷ *Kamerstukken II 2016/17, 34231, nr. 7, p. 6 (nota van wijziging).*

nog steeds zo is dat een van beide partners parttime gaat werken na de geboorte van de kinderen en dat de andere partner fulltime blijft werken. Het voorstel zou daarmee degene die meer gaat zorgen voor de kinderen te hard raken als een andere grondslag wordt gekozen voor het toekennen van partneralimentatie. Initiatiefnemers erkennen in de reactie dat het nog steeds zo is dat meer vrouwen parttime werken, maar blijven wel bij het standpunt dat de er sprake is van meer gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen en dat de grondslag dus anders zou moeten zijn. In het een-na-laatste voorstel van wet dat is ingediend op 14 maart 2017¹⁸ is de grondslag toch gewijzigd en opgenomen dat de behoefte aan partneralimentatie wordt gerelateerd aan de hand van de gezamenlijke inkomens tijdens het huwelijk, en dus niet aan de hand van de verdien capaciteit voorafgaand aan het huwelijk (artikel 156a voorstel). Dit is ook in stand gebleven bij de laatste wijziging op 11 juni 2018.¹⁹

3.2. *Voorgestelde wijzigingen*

3.2.1. *Termijn*

In paragraaf 2.2 is al aangegeven dat de huidige termijn twaalf jaar is of gelijk aan de duur van het huwelijk, mits personen korter dan vijf jaar gehuwd zijn en geen kinderen hebben.

In het voorstel zijn nieuwe termijn opgenomen in artikel 1:157. Opvallend is de eerste zin: “Indien de rechter geen termijn heeft vastgesteld (...)” Kennelijk verwachten Initiatiefnemers dat er na invoering van het wetsvoorstel meer termijnen worden vastgesteld door rechters. Dit blijkt ook uit de tekst van artikel 1:156 in het voorstel waarin is opgenomen dat een rechter de bijdrage kan vaststellen en daarbij voorwaarden kan stellen en een termijn. De rechter is dan wel verbonden aan de maximale termijn zoals opgenomen in artikel 157 van het voorstel. De rechter stelt met de huidige wetgeving nauwelijks termijnen aan de duur van de partneralimentatie, alhoewel de wet de ruimte wel biedt.

3.2.2. *Hoofdregel artikel 1:157 van het voorstel*

De duur van de partneralimentatie eindigt van rechtswege na het verstrijken van een termijn die gelijk is aan de helft van de duur van het huwelijk met een maximum van 5 jaar.

Van de maximale termijn wordt afgeweken indien de kinderen de leeftijd van 12 jaar nog niet hebben bereikt; de bijdrage in kosten levensonderhoud zal dan eindigen indien het jongste kind (geboren uit het huwelijk van de echtgenoten²⁰) de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt.

Een tweede reden waarbij afgeweken wordt van de maximale termijn van 5 jaar is als het huwelijk langer dan 15 jaar geduurd én is de leeftijd van de ontvangende partij 10 jaar lager is dan de AOW gerechtigde leeftijd, dan vervalt de verplichting tot betaling op de datum dat de alimentatiegerechtigde de AOW gerechtigde leeftijd heeft bereikt.

De partneralimentatie eindigt indien de alimentatieplichtige de AOW gerechtigde leeftijd heeft bereikt.

3.2.3. *Behoeft en draagkracht artikel 1:156a, 1:156b BW wetsvoorstel 14 maart 2017*

In artikel 1:156a BW wordt wettelijk vastgesteld dat de behoefte wordt vastgesteld aan de hand van het gezamenlijke netto maandinkomen. Daarbij wordt verwezen naar een algeme-

---

¹⁸ *Kamerstukken II* 2016/17, 34231, nr. 7.

¹⁹ *Kamerstukken II* 2017/18, 34231 nrs. 9 en 10.

²⁰ *Kamerstukken II* 2017/18, 34231 nr. 10.

ne maatregel van bestuur, waarbij aan de hand van tabellen de hoogte van de behoefte wordt bepaald. Er wordt in de algemene maatregel van bestuur aangesloten bij de hofnorm.²¹

In artikel 1:156b BW wordt vervolgens aangegeven hoe de draagkracht moet worden bepaald en ook daar wordt verwezen naar een algemene maatregel van bestuur voor de uiteindelijke berekening van de draagkracht.

In de concepttekst voor de algemene maatregel van bestuur zijn tabellen opgenomen om zo op ‘eenvoudige’ wijze de hoogte van de bijdrage vast te stellen. Met dit voorstel wordt min of meer aangesloten bij het rekensysteem dat nu gehanteerd wordt bij de vaststelling van kinderalimentatie. Zo wordt er gerekend met forfaitaire bedragen voor bijvoorbeeld de woonlast. Er is nog wel ruimte voor de rechter om een aangepaste berekening te maken doordat is opgenomen dat de rechter rekening kan houden met de in redelijkheid door een echtgenoot te dragen overige noodzakelijke lasten.²²

Wij vragen ons af of deze wijziging een vereenvoudiging oplevert van de berekeningen. Immers, op dit moment wordt er gerekend met de lasten die iemand daadwerkelijk heeft. Dit moet ook worden onderbouwd. Door te gaan rekenen met forfaitaire bedragen kan de uitkomst onredelijk uitpakken doordat een van beiden dan veel meer vrij te besteden ruimte heeft. De zogenaamde jusvergelijking wordt hiermee volledig buiten spel gezet. Hier is veel kritiek op gekomen vanuit de tweede kamer. Reden waarom deze artikelen in de nota van wijziging zijn geschrapt.²³ Dit zorgt ervoor dat het huidige rekensysteem in stand blijft.

3.2.4. *Aanpassing artikel 1:160 BW*

Artikel 1:160 BW wordt niet geschrapt, zoals in eerste instantie de bedoeling was. Het artikel blijft grotendeels in stand, maar er zou een nieuwe bepaling bijkomen. In het voorstel van 2017 is opgenomen dat het recht op partneralimentatie pas definitief vervalt na een periode van zes maanden samenwoning. De alimentatiegerechtigde kan alleen gebruik maken van deze mogelijkheid indien zij hiervan melding doet aan de alimentatieplichtige. Dit is een regeling die nu al veel voorkomt in convenanten, maar hiermee wet wordt. Het stimuleert mensen om eerlijker te zijn over de nieuwe relatie en ook om wel te gaan samenwonen, en dat te melden. Wellicht dat dit een aantal procedures kan voorkomen. Helaas is dit deel komen te vervallen na kritische vragen vanuit de kamer en is in het laatste voorstel sprake van handhaving van artikel 1:160 BW zoals dat thans in de wet staat.²⁴

3.2.5. *Overig*

Het blijft net als in de huidige wet toch mogelijk om na vaststelling de partneralimentatie te wijzigen. De wettelijke indexering blijft eveneens van kracht.

In het oorspronkelijk wetsvoorstel konden partijen gebruik maken van hun contractsvrijheid om in onderling overleg bij overeenkomst op voorhand, bijvoorbeeld door huwelijkse voorwaarden, partneralimentatie uit te sluiten. In het nieuwe wetsvoorstel is deze mogelijkheid geschrapt. Dit om de zwakkere partij in het huwelijk te beschermen. Een dergelijke overeenkomst blijft dus nietig.

---

21 *Kamerstukken II* 2016/16, 34231, nr. 7 p. 13, artikel 3.

22 *Kamerstukken II* 2016/16, 34231, nr. 7 p. 15, artikel 4 lid 5

23 *Kamerstukken II* 2017-2018, 34231, nrs, 9 en 10.

24 *Kamerstukken II* 2017/18, 34231 nr. 9 punt 10

4. **Wat betekent dit wetsvoorstel voor de huidige alimentatieregelingen en wordt hier al op geanticipeerd?**

Zoals uit de bovenstaande punten blijkt, zal het wetsvoorstel na invoering grote veranderingen met zich meebrengen voor de huidige alimentatiepraktijk. Het wetsvoorstel geldt niet voor onderhoudsverplichtingen die voor de datum waarop de wet in werking treedt door een rechtbank zijn vastgesteld of tussen partijen zijn overeengekomen. Het wetsvoorstel geldt tevens niet voor verzoeken tot vaststelling of wijziging van partneralimentatie indien het verzoekschrift daartoe bij de rechtbank is ingediend voor de datum waarop de wet in werking treedt. In deze situaties blijft de huidige wettelijke regeling van kracht.

De vraag is of – bij invoering van het voorstel in zijn huidige vorm – niet juist meer discussie in procedures zal ontstaan. Dit terwijl het nu juist de bedoeling was de partneralimentatie eerlijker en simpeler te maken. Met de wijziging in de berekening van de kinderalimentatie was ook beoogd om het aantal procedures terug te dringen. Of hier al concrete cijfers over bekend zijn, weten wij niet, maar in onze praktijk heeft het in ieder geval niet tot een vermindering geleid van de vragen en procedures rondom kinderalimentatie. Onze verwachting is dat hetzelfde gaat gelden voor de berekening van de partneralimentatie.

De beoogde wijzigingen van de termijnen zijn drastisch, maar wij vragen ons af of het wetsvoorstel in die zin noodzakelijk is. Met de huidige wetgeving kan al gevraagd worden om een andere termijn vast te stellen voor de duur van de onderhoudsplicht. Daarnaast kan de rechter kiezen voor nihilstelling na verloop van een bepaalde termijn of een afbouw in de hoogte van de partneralimentatie vaststellen. Verschil tussen deze twee is dat bij limitering de verplichting definitief eindigt. Juist vanwege dit verstrekkende gevolg wordt er in de jurisprudentie terughoudend mee omgegaan. Limitering wordt alleen toegepast indien “met voldoende zekerheid en op goede gronden mag worden verwacht dat de onderhoudsgerechtigde na afloop van de voor de partneralimentatie bepaalde termijn op voor hem/haar passende wijze in zijn/haar eigen levensonderhoud zal kunnen voorzien”.²⁵

In de uitspraken die er zijn geweest in de afgelopen jaren waarbij limitering is toegepast is er meestal sprake van een kinderloos huwelijk, dat relatief kort (vaak net iets meer dan vijf jaar) heeft geduurd. Daarnaast wordt er gekeken naar de leeftijd van degene die partneralimentatie wil ontvangen en zijn/haar mogelijkheden op de arbeidsmarkt en ook of er sprake is van een tweede huwelijk. Indien er geen sprake is van negatieve beïnvloeding op de verdiencapaciteit door het huwelijk, kunnen al deze omstandigheden bij elkaar maken dat een verzoek tot limitering wordt toegewezen. Een voorbeeld van zo’n uitspraak is Hof Den Haag 1 juli 2015²⁶ waarin zij overweegt:

“r.o. 14 Partijen zijn gedurende ruim 6 jaren en 3 maanden gehuwd geweest. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen geboren. De opleidingsmogelijkheden van de vrouw en haar kansen op de arbeidsmarkt zijn niet negatief beïnvloed door het huwelijk. Haar verdiencapaciteit is dan ook gelijk gebleven. Tijdens het huwelijk is de vrouw werkzaam geweest. Zij is thans 42 jaar. Het hof is van oordeel dat voornoemde feitelijke omstandigheden, in onderlinge samenhang bezien, maken dat de lotsverbondenheid van partijen met ingang van 1 september 2021 in zodanige mate zal zijn komen te vervallen dat in redelijkheid niet langer van de man kan worden gevergd dat hij een bijdrage in de kosten van het levensonderhoud van de vrouw voldoet.

²⁵ Hof 's-Hertogenbosch 12 april 2018 r.o. 5.9 ECLI:NL:GHSHE:2018:1551 en HR 4 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:695.

²⁶ Hof Den Haag 1 juli 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2178.

15. Gezien het voorgaande ziet het hof termen aanwezig om de onderhoudsplicht van de man jegens de vrouw verder in duur te beperken dan de termijn die van rechtswege voortvloeit uit artikel 1:157 lid 4 BW. Het hof zal de onderhoudsplicht van de man beëindigen met ingang van 1 september 2021.”

Toch wordt een verzoek om limitering vaak nog afgewezen vanwege de verstrekkende gevolgen en zal er altijd subsidiair een verzoek tot nihil stelling gedaan moeten worden.²⁷ Bij dit verzoek geldt de verzwaarde stelplicht namelijk niet. In die zin is een verzoek verkorting van de termijn in het nieuwe wetsvoorstel vele malen makkelijker toegewezen.

Wat betreft de eigen verdien capaciteit wordt in de jurisprudentie al veel kritischer gekeken naar de alimentatiegerechtigde. Zeker in huwelijken waarin geen kinderen geboren zijn. Zo bepaalde het Hof 's-Hertogenbosch 12 april 2018²⁸ het volgende. Partijen waren gedurende zeven jaar gehuwd er waren geen kinderen geboren tijdens het huwelijk. De vrouw werkt twintig uur en heeft behoefte aan partneralimentatie. Het verzoek om limitering werd afgewezen, maar het verzoek om een afbouwregeling werd toegewezen. Van de vrouw werd verwacht dat zij in de toekomst meer uren zou gaan werken en dat zij dus minder behoeftig zou worden. Wij verwijzen in dat kader ook naar een recente uitspraak van Hof Den Haag van 11 januari 2018²⁹ waarin het hof onder andere het volgende overweegt:

“5.4 Vooropgesteld dient te worden dat van behoeftigheid sprake is als de onderhoudsgerechtigde niet voldoende inkomsten heeft tot haar levensonderhoud, noch zich deze in redelijkheid kan verwerven. Anders dan waarvan de vrouw vanuit lijkt te gaan, bestaat er derhalve niet zonder meer recht op (het volledige bedrag aan) partneralimentatie voor de duur van twaalf jaar. De onderhoudsplicht van de man jegens de vrouw bestaat derhalve alleen voor zover de vrouw niet in eigen levensonderhoud kan voorzien, terwijl zij zich daartoe wel voldoende heeft ingespannen om daarin te kunnen voorzien. Dit betekent dat de vrouw, die stelt behoefte te hebben aan een bijdrage van de man in de kosten van haar levensonderhoud, dient aan te tonen dat zij geen of onvoldoende inkomsten heeft om in haar behoefte te voorzien en evenmin in redelijkheid in staat kan worden geacht (voldoende) inkomsten te verwerven.”

De vrouw kwam in deze zaak in beroep tegen de uitspraak van de rechtbank waarbij bepaald was dat de vrouw gedurende vier jaar een bijdrage zou krijgen die volledig voorzorg in haar behoefte en daarna twee jaar een lager bedrag gevolgd door een nihil stelling van de bijdrage. In deze uitspraak is het Hof met de man van mening dat de vrouw onvoldoende heeft onderbouwd dat zij niet in staat zou zijn om een hoger inkomen te verwerven. Nu de vrouw niet slechter mag worden van haar eigen hoger beroep, laat het hof de beslissing van de rechtbank in stand.

Wel laat deze uitspraak duidelijk de verandering in de maatschappij zien, waarbij partneralimentatie geen levensverzekering is die twaalf jaar uitkeert, maar dat degene die een bijdrage wil ontvangen goed moet onderbouwen hoeveel hij/zij nodig heeft en ook voor hoe lang.

---

27 Hof Arnhem-Leeuwarden 1 februari 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:1125 en Hof Amsterdam 17 april 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:1316

28 Hof 's-Hertogenbosch 12 april 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:1551

29 Hof Arnhem-Leeuwarden 11 januari 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:355

Uit het jurisprudentieonderzoek komt naar voren dat er op dit moment niet wordt geanticipeerd op het wetsvoorstel. Er zijn wel uitspraken waar door een van beide partijen wordt verwezen naar het wetsvoorstel, maar daar wordt (nog) geen gebruik van gemaakt.³⁰

5. Conclusie

Uit de meest recente onderzoeken blijkt dat onze maatschappij nog niet zo geëmancipeerd is, als soms wordt gedacht. De rolverdeling binnen relaties is nog geregeld traditioneel, waarbij de vrouw minder werkt dan de man. Zeker als er kinderen in het spel zijn, is het nog steeds zo dat vrouwen meer tijd in de verzorging en opvoeding van de kinderen steken dan de mannen en dus minder tijd over houden om te investeren in hun carrière. Dat dit zorgt voor een verschil in inkomen, maar ook zeker in carrièremogelijkheden, maakt dat het onderwerp partneralimentatie nog steeds actueel, en helaas ook bewerkelijk is.

Het idee dat iedereen zijn eigen broek op moet houden is een goede gedachte, maar dat zou dan ook moeten inhouden dat de zorgtaken voor de kinderen gelijkelijk verdeeld moeten worden. Het aantal zaken dat wij in onze praktijk hebben met partijen die aangeven dat ze wel meer voor de kinderen zouden willen zorgen, maar dat dit niet haalbaar is in verband met werk, is legio. Dat er dan gedurende een bepaalde periode moet worden bijgedragen in het onderhoud van de ex-echtgenoot is in dat geval onvermijdelijk.

Wel is het veel gebruikelijker dat er ook van degene die de alimentatie ontvangt verwacht wordt dat die zich inspant om in zijn of haar eigen levensbehoefte te voorzien. In uitspraken wordt dit vaak expliciet benoemd en op geanticipeerd. Daarin zien wij wel een toename van het aantal zaken waarbij – succesvol – van de mogelijkheid gebruik wordt gemaakt om alimentatie na verloop van tijd te verlagen of op nihil te stellen. In die zin vragen wij ons af of het wetsvoorstel iets toevoegt aan de huidige mogelijkheden.

In de algemene maatregel van bestuur waarin de behoefte en draagkracht ‘eenvoudig’ kan worden vastgesteld zien wij geen toegevoegde waarde. Het systeem is op dit moment juist transparant en laat zien wie welke lasten heeft en ook of er sprake is van een reële draagkracht om bij te dragen in het levensonderhoud van de andere ex-echtgenoot. Bij forfaitaire bedragen kan dat nogal scheef uitpakken. Dat kan en mag niet de bedoeling zijn bij het berekenen van de hoogte van de partneralimentatie. Tijdens het schrijven van dit artikel werden wij ingehaald door de politiek, die het met ons eens is. In de laatste versie van het wetsvoorstel 11 juni 2018 is deze rekenmethodiek geschrapt.

Zoals eerder aangegeven zien wij wel de toegevoegde waarde in het wijzigen van artikel 1:160 BW, waarbij de partneralimentatie tijdelijk wordt opgeschort als iemand gaat samenwonen met een nieuwe partner. De meeste mensen weten na zes maanden wel of de ‘nieuwe’ relatie bestendig genoeg is, waardoor zij hierover ook eerlijker durven zijn jegens hun ex-echtgenoot. Dat de onderhoudsplicht na deze periode dan definitief eindigt zal voor beide partijen een gegeven zijn waar zij zich makkelijk(er) bij neer kunnen leggen. Onze verwachting is dat dit voor snellere en betere oplossingen zal zorgen, waardoor langslepende procedure kunnen worden voorkomen. Het is een gemiste kans dat juist dit artikel toch niet gewijzigd wordt in de laatste versie van het wetsvoorstel van 11 juni 2018.

---

³⁰ Bijvoorbeeld Hof Arnhem-Leeuwarden 15 februari 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:1597 r.o.5.9 en Hof Amsterdam 22 augustus 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:3381 r.o. 5.3.3